

שאלה: בכל העולם הנכרי היום מסתיים בחצות הלילה. מדוע אצל היהודים הוא מסתיים רק בשקיעת החמה?

תשובה: היום העברי נקבע על ידי הקב"ה. אדם שנטמא וטבל במקוה הוא נשאר בטומאתו עד סוף אותו היום. "ובא השמש וטהר" (ויקרא כב, ז). מזה למדנו מתי מסתיים היום.

ומדוע כך? אלא אצל האומות היום מתחיל בחושך [חצות לילה], עובר שעות האור, ומסתיים שוב בחושך [חצות לילה הבא]. כלומר בני אדם מתפתחים, ממציאים, מתקדמים, משכללים. אבל בסופו של דבר כיון שאין להם הרגשה חיה של קשר לאלוהות, יש בעולם דכאון, תסכול, צער על מה שהאדם מתאפס, מת וחולף ועובר מן העולם. [כמובן מדובר כאן לענין רוב האוכלוסיה, ויש הרבה שהם יוצאים מן הכלל].

ואצל ישראל, תחילתו של האדם בתחילת הלילה. אמנם הוא עובר נסיונות, בעיות, צרות ומצוקות; והם הנמשלים כלילה. אבל הוא הולך ואור ועומד ניצב מול לבטיו, עד האור. הוא חדור הכרה "גם כי אלך בגיא צלמות, לא אירא רע, כי אתה עמדי" (תהלים כג, ד). והוא מסיים את חייו בהצלחה רוחנית, בהישגים שכליים, בדבקות במצוות וידיעה שיש לו קשר לאלוהו. וכאשר מסיים את חייו הוא שמח בהישגיו ובפעליו. הוא עדיין נמצא באור. גם בעת השקיעה, עדיין יש אור בעולם. כלומר גם במותו של היהודי הוא ממשיך באור. "לאֵאזֹר בְּאֹרֶת חַיִּים" כי חי חיים קדושים. [כמובן מדובר כאן לענין רוב האוכלוסיה, ויש לזה הרבה שהם יוצאים מן הכלל].

הרעיון הזה מבוסס על רעיון שלמדתי במקצת מדברי הרב שמשון רפאל הירש (על שמות יב, סוף פסוק ב, עמ' צב) בדברו על היום של בית המקדש.

והוא הדין בענין השוני שיש בין קביעת השנה האזרחית-הנוכרית, לבין השנה היהודית. השנה הנוכרית מתחילה בינואר, ומסתיימת בדצמבר. תוך חושך החורף, שרוב היום חֲשֵׁכָה ושעות האור הן מועטות. הקור עז, והאדם מתכרבל במעילו נגד הרוחות העזות. מתחיל במצוקה ומסיים במצוקה.

אבל השנה היהודית מתחילה בניסן ומסתיימת באדר. כלומר מתחיל ביום אביב. אמנם היהודי עובר גם הוא בעיות של החורף [באמצע השנה שלו], הצטננויות, מחלות עונתיות, וכל השלילה שבתקופה. אבל הוא מסיים שוב באור, בימי שמחת אדר, תחילת האביב. גומר בחיוב.

זזה משמש לנו משל על חיי היהודי. כי אמנם הוא מתנסה, יש לו התמודדויות שונות עם בעיות החיים. אבל "הכל טוב שנגמר בטוב". הוא מסיים פרקי חיי בתחושה רגועה שהוא היה נאמן לאלוהיו, שעשה את המיטב שביכולתו. אינו מרגיש יְתֵמוּת, כי הוא מוֹדֵעַ שיש לנו "אבינו שבשמים".

לעומת זאת אצל אומות העולם, אפילו אצל אלו שנוהגים קצת חיי דת (בכל הדתות למיניהם) חיייהם אפורים, משעממים, בלי חדוה. משמחים את עצמם במיני שעשועים, במיני משחקים כדי להעביר את הזמן. כי אצלם הדת היא מצומצמת במשבצת צרה של פולחן כמה שעות משך יום אחד בשבוע, ושאר הימים בשבוע חול, חול, חול. אינם מרגישים שיש משגיח עליון.

אבל אצל הישראלי האותנטי, שממלא כל יום עם תוכן רוחני, תפילה, חסד, מצוות, קיום ארחות חיים תורניים, הוא שמח בכל רגע ורגע. כי יש לו מצוות לעשות על כל צעד ושעל. הוא מרגיש תמיד את הנוכחות העליונה. אין לו נפילה בייאוש. כי יודע הוא כי גם בעיותיו נשלחו לו ע"י אב הרחמן יתברך שמו, כדי לרומם את עצמו, לחשל את עצמו, לחסן את עצמו. ותמיד מזכיר לעצמו במאמר "כל מה שהקב"ה עושה, הוא לטובה" (שו"ע או"ח סוף סימן רל). ואין זה רק מלל שפתיים אלא יש לו רוגע נפשי, לאין-ערוך יותר מאשר שאר בני אדם מהאומות האחרות.

היהודי מסיים את יומו כאשר עדיין נשאר אור מסוים בעולם, למרות שקיעת השמש. ואצל האומות עֲלֵטָה גמורה של חצי הלילה. ובחדשים, השנה היהודית מסתיימת באור של חודש אדר, שרובו של יום אור ולא חושך, שלא כמו דצמבר אצל האומות, רובו חושך.

יש רעיון פנימי לכל מצוה. יש רעיון פנימי לכל תופעות הטבע. "טַעַמוּ וְרָאוּ כִּי טוֹב ה', אֲשֶׁר־יִקְרָא בּוֹ" (תהלים לד, ט).